

*Козирева Н. Ю.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА», ЙОГО СКЛАДНИКИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

Анотація. Статтю присвячено розгляду особливостей складання навчально-методичного комплексу дисципліни «Українська мова як іноземна», особливу увагу приділено опису його складників. Запропоновано характеристику основних елементів навчально-методичного комплексу як таких, що призначені для надання допомоги у вивченні та систематизації теоретичних знань, формуванні практичних навичок роботи як у предметній області, так і в системі дистанційної освіти або у традиційній освітній системі з використанням інформаційних технологій. Навчально-методичний комплекс містить не тільки теоретичний матеріал, а і практичні завдання, тести, що дають можливість здійснювати самоконтроль.

Ключові слова: навчально-методичний комплекс, вищий навчальний заклад, інформаційні технології, програма, види контролю.

Постановка проблеми. Створення навчально-методичних комплексів (далі – НМК) із дисциплін, які вивчаються студентами вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ), мають безпосереднє відношення до якості підготовки конкурентоспроможних спеціалістів. Керуючись знаннями, чого саме потребує ринок праці та які навички повинні мати студенти, викладачі ВНЗ створюють НМК дисциплін, що ними викладаються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з 1970-х рр. в нашій країні стали створюватися навчально-методичні комплекси – відкриті системи навчальних посібників, що забезпечують комплексний рівень навчання у ВНЗ. Науково-методичний комплекс дисципліни орієнтується на державні стандарти вищої освіти з напрямку підготовки за певною спеціальністю, відповідно до яких розробляються навчальні плани, робочі та навчальні програми дисципліни. НМК визначає сукупність дидактичних і методичних документів, спрямованих на реалізацію освітніх послуг певної науки або галузі знань. Мета НМК полягає у забезпеченні цілісного навчального процесу з певної дисципліни, який включає визначені Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (наказ Міністерства освіти і науки України від 2 червня 1993 р. № 161) форми, методи і засоби навчання у ВНЗ [9].

Сьогодні НМК із більшості навчальних курсів містять до двох десятків елементів: підручників, задачників, книг для читання, хрестоматій, робочих зошитів, методичних посібників для вчителя, відеокасет, CD-Rom і т. п.

Мета статті – розглянути та описати особливості створення навчально-методичного комплексу дисципліни, його складники; дати характеристику основним складовим частинам навчально-методичного комплексу дисципліни.

Виклад основного матеріалу. НМК призначений для надання допомоги у вивченні та систематизації теоретичних

знань, формуванні практичних навичок роботи як у предметній області, так і в системі дистанційної освіти або у традиційній освітній системі з використанням інформаційних технологій. НМК містить не тільки теоретичний матеріал, а і практичні завдання, тести, що дають можливість здійснювати самоконтроль, і т. п.

Існує два погляди на структуру НМК: а) основу комплексу становить підручник з іншими посібниками, що його доповнюють; б) комплекс складається з рівноправних компонентів. Питання про склад НМК залишається до кінця не вирішеним. Його обов'язковими компонентами при цьому вважають підручник, методичні посібники для викладача і студента, аудіо-візуальний додаток. У навчально-методичному комплексі всі елементи мають бути невеликими за обсягом, короткими, лаконічними. У короткому, але змістовному підручнику студенти цінують конструктивний виклад головного, можливість, як і в словнику, швидко знаходити потрібне. Такими ж короткими повинні бути і лекції викладача. У Болонській системі на них відводиться 20–25% навчального часу, решта – самостійна робота студента. Вона орієнтована насамперед на підготовку різних письмових робіт, що розвивають мислення, логіку, аналітичні здібності.

НМК може включати в себе не тільки традиційні (підручник, хрестоматія, робочий зошит), а й інші елементи (підручник-хрестоматія, підручник-словник, робочий зошит), а також такі, як електронний підручник, бази даних, електронні гіпертексти, дистанційні підручники.

Як правило, навчально-методичний комплекс включає:

1. Підручник або навчальний посібник із певного курсу.
 2. Навчальну та робочу програми курсу.
 3. Перелік базової та рекомендованої літератури.
 4. Методичні рекомендації студентам щодо самостійної роботи і вивчення дисципліни (розділу, теми).
 5. Методичні рекомендації (вказівки) щодо виконання практичних завдань, вправ.
 6. Методичні матеріали, що забезпечують можливість здійснення самоконтролю і систематичного контролю викладачем результативності вивчення дисципліни.
 7. Рекомендації (вказівки) щодо виконання курсових, дипломних робіт.
 8. Програма підсумкового іспиту з дисципліни у вигляді переліку питань або тестів.
 9. Роздатковий матеріал і наочні посібники, які включають робочі зошити, довідкові та хрестоматійні видання, електронні підручники, аудіо- та відеоматеріали.
- У ряді ВНЗ основним елементом НМК вважається електронний навчальний посібник. Це підручник, який інтегрує всі

елементи НМК, має інтерфейс з ієрархічною і горизонтальною системою гіперпосилань. Теоретичний матеріал, глосарій і лабораторний комплекс доповнюються елементами мультимедіа. Змістовна частина посібника охоплює не тільки обов'язковий мінімум змісту освітньої програми державного освітнього стандарту, а й додатковий матеріал для поглибленого вивчення теми.

Програмою передбачена також можливість отримання студентом консультацій через електронну пошту.

Електронні підручники розробляються провідними викладачами на основі підручників і навчальних посібників, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України до використання в навчальному процесі. НМК дисциплін повинен бути розміщений на сайтах кафедр і доступний із будь-якого комп'ютера локальної мережі факультету. Для роботи з комплексами студентам за необхідності інформація може бути видана на компакт-дисках. Студенти, які мають комп'ютери в особистому користуванні, повинні мати можливість зареєструватися й отримати доступ до навчального матеріалу через мережу Internet.

Навчальна та робоча програми – документи, у яких визначений перелік тем, номенклатура досліджуваних питань, об'єднаних в теми і підтеми, послідовність їх вивчення, час, що відводиться на основні частини курсу. У програмі розкриваються цілі і завдання дисципліни, її зв'язок з іншими предметами, зміст тем, визначаються області і характер знань, умінь і навичок (компетенції), якими студент повинен оволодіти в результаті вивчення дисципліни. У програмах перераховуються види навчальних занять залежно від форми навчання, позначається коло джерел, які ученю повинен використовувати для найбільш повного оволодіння дисципліною.

Центральне місце в НМК займає підручник. Підручник – навчальне видання, у якому систематично, відповідно до навчальної програми викладається зміст навчальної дисципліни або її частини (розділу) і яке є офіційно затвердженим. Він є основною навчальною книгою з будь-якої дисципліни. У підручнику має бути відображена інформація, необхідна для забезпечення отримання базових знань згідно з Державним освітнім стандартом із кожної дисципліни. Підручник – складова частина активного процесу навчання. Він орієнтований на розвиток аналітичного мислення, навичок логічної аргументації своїх відповідей, самостійності у викладі думок.

Сучасний підручник – не одна-єдина книга. Його змістовний складник, розроблений з урахуванням державного освітнього стандарту, необхідно доповнювати іншими інформаційними ресурсами. Лише в такому разі він стане для студента джерелом, що допомагає опанувати методи самостійного набуття знань із різних джерел інформації.

Супровідну роль для головного підручника виконують задачки або системи завдань, робочі зошити, методичні посібники, цільові хрестоматії, довідники, електронні носії інформації. Такий комплекс знань необхідний для повного сприйняття матеріалу, перетворення теоретичних відомостей у практичні навички. Тільки практико-орієнтований комплекс посібників може позбавити вищу школу застарілого підходу до отримання знань.

Зміст підручника має відображати певну систему науково-предметних знань, що складають ядро відомостей із цієї галузі (розділу) науки або сфери людської діяльності (напряму), необхідних і достатніх для подальшого оволодіння професією і застосування в конкретній області.

Навчальний посібник – навчальне видання, яке доповнює або частково (повністю) замінює підручник, офіційно затверджене як таке.

До навчальних посібників належать:

– навчально-наочний посібник – навчальне видання, що містить матеріали на допомогу викладачу та студенту (картографічні посібники, атласи, альбоми та ін.);

– навчально-методичний посібник – навчальне видання, що містить матеріали з методики викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або з методики виховання;

– робочий зошит – навчальний посібник, що має особливий дидактичний апарат, який сприяє самостійній роботі студента над освоєнням навчального предмета;

– навчальний посібник для самостійного вивчення чого-небудь без допомоги викладача;

– хрестоматія – навчальний посібник, який містить літературно-художні, історичні та інші твори чи уривки з них, що становлять об'єкт вивчення дисципліни;

– практикум – навчальне видання, що містить практичні завдання і вправи, що сприяють засвоєнню пройденого.

Висновки. Як показало опитування студентів четвертого курсу кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців ДНУ ім. Олеса Гончара, серед навчально-інформаційних матеріалів найважливішими та найкориснішими для підготовки до занять та вивчення дисципліни «Українська мова як іноземна» студенти вважають: підручник (68%), матеріали в електронній формі (22%), словники (10%). У короткому підручнику їм подобається конструктивний виклад головного, можливість швидко знаходити потрібне.

Освітні електронні видання (ОЕВ), що застосовуються на лекціях, повинні забезпечувати можливість ілюстрації викладеного матеріалу відеозображеннями, анімаційними роликами з аудіосупроводом. Комп'ютерне наповнення сучасного підручника не мають бути перенесенням тексту паперового підручника на екран. Комп'ютерні програми навчання повинні мати свою методологію і технологію презентації знань, відмінну від книжкового варіанта.

Мультимедіа-підручник – це комбіноване видання, що складається з електронного курсу на DVD, брошури і сайту.

Як відомо, актуальними завданнями для керівника ВНЗ є підготовка кадрів на основі аналізу ринку праці, реформування системи фінансування згідно із наявними економічними умовами та попитом на випускників тих чи інших спеціальностей, розширення сфери співробітництва з різними підприємствами для працевлаштування випускників, орієнтація на довгострокову перспективу ринку праці та концентрація своїх зусиль на найбільш рентабельних напрямках підготовки кваліфікованих спеціалістів – і одним із важливих кроків до досягнення цих цілей є уміння донести до студента необхідну інформацію, а для цього – створити ефективний НМК дисципліни.

Література:

1. Андрущенко В.П. Вища освіта у пост-Болонському просторі: спроба прогностичного аналізу / В.П. Андрущенко // Філософія освіти. – 2005. – № 2. – С. 6–19.
2. Вайніленко Т.В. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення / Т.В. Вайніленко // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка і психологія». – 2005. – Вип. 278. – С. 13–20.
3. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи : матеріали до підсумкової колегії (21 березня 2008 р., м. Київ) // Освіта України. – 2008. – № 21–22.

4. Луговий В.І. Проблема понятійно-термінологічного стандарту в моніторингу якості освіти / В.І Луговий // Вища освіта України. – 2007. Дод. 3. – Т. 7.
5. Про вищу освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про освіту» : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Методичні рекомендації до створення навчально-методичного комплексу з дисципліни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mdpu.org.ua/article/uchebni_otdel/metod_nmkd.htm.

Козырева Н. Ю. Учебно-методический комплекс дисциплины «Украинский язык как иностранный», его составляющие и характеристика

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению особенностей составления учебно-методического комплекса дисциплины «Украинский язык как иностранный», особое внимание уделено описанию его составляющих. Предложена характеристика основных элементов учебно-методического комплекса как таких, которые предназначены для оказания помощи в изучении и систематизации теоретических знаний, формировании практических навыков ра-

боты как в предметной области, так и в системе дистанционного образования или в традиционной образовательной системе с использованием информационных технологий. Учебно-методический комплекс содержит не только теоретический материал, но и практические задания, тесты, позволяющие осуществлять самоконтроль.

Ключевые слова: учебно-методический комплекс, высшее учебное заведение, информационные технологии, программа, виды контроля.

Kozyreva N. Educational-methodical complex of the discipline “Ukrainian as a foreign language”, its components and characteristics

Summary. The article deals with the consideration of the peculiarities of compiling the educational-methodical complex of the discipline “Ukrainian as a foreign language”, special attention is paid to the description of its components. A characteristic of the main elements of the educational and methodical complex is offered, such as those designed to assist in the study and systematization of theoretical knowledge, the formation of practical skills in both the subject area and in the distance education system or in the traditional educational system using information technology. The educational-methodical complex contains not only theoretical material, but also practical tasks, tests that allow self-control, etc.

Key words: educational-methodical complex, higher educational institution, information technologies, program, types of control.